

Review van “Uitbreiden statiegeld. Systeeminrichting” van EY Parthenon (15 mei 2019)

Prof.dr. Carl Koopmans, SEO Economisch Onderzoek, 18-9-2019

Aanpak

- EY Parthenon heeft een nieuw statiegeldsysteem ontworpen waarin naast grote PET-flessen ook kleine PET-flessen onder dit systeem vallen, in opdracht van het ‘verpak-kend bedrijfsleven’ en de levensmiddelenhandel.¹
- Carl Koopmans heeft de rapportage van EY Parthenon beoordeeld op verzoek van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat.
- Koopmans heeft een conceptversie van de rapportage gelezen, een vragenlijst opgesteld, deze vragen besproken met EY Parthenon, en vervolgens een concept review opgesteld. De concept review is voor commentaar voorgelegd aan EY Parthenon en met EY Parthenon besproken. EY Parthenon heeft de rapportage op onderdelen aangepast. Deze review heeft betrekking op de aangepaste rapportage.
- De rapportage heeft de vorm van een Powerpoint presentatie. Niet alle aannames en uitkomsten staan in de rapportage.² EY Parthenon heeft op verzoek van Koopmans achtergrondmateriaal verstrekt. Deze review betreft de rapportage; het achtergrondmateriaal is daarbij als informatiebron gebruikt.

Conclusies

- EY Parthenon heeft de inrichting van een statiegeldsysteem inclusief kleine PET-flesjes grondig onderzocht. Er is gebruik gemaakt van gegevens over de markt voor frisdrank, vertrouwelijke gegevens van bedrijven, literatuur, kosten in andere landen, interviews en een consumentenenquête.
- Op basis van de verzamelde gegevens heeft EY Parthenon een “volume en distributie-model” gebouwd om te bepalen waar PET flessen en flesjes nu worden weggegooid, als basis voor de inzamelpunten in het nieuwe systeem. Vragen over dit model zijn door EY Parthenon bevredigend beantwoord.
- EY Parthenon heeft meer gedaan dan in de rapportage zichtbaar is. De rapportage veronderstelt dat verplichte innamepunten een “kostenreflectieve handlingvergoeding” ontvangen, maar laat niet zien hoe hoog deze vergoeding is en hoe hoog de inkomsten zijn die deze vergoeding moeten dekken (m.n. door niet ingeleverde flessen en statiegeldbonnen; en hergebruik van materiaal). Ook de hoogte van de transportvergoeding voor groothandels en importeurs is niet weergegeven in de rapportage. Het achtergrondmateriaal bevat deze gegevens echter wel:
 - handlingvergoeding per flesje
 - transportvergoeding per flesje
 - producentenbijdrage
 - inkomsten voor de uitvoeringsorganisatie uit niet ingeleverde flesjes
 - overzicht van kosten en opbrengsten voor de uitvoeringsorganisatie
 - opbrengsten voor supermarkten uit niet ingeleverde statiegeldbonnen

¹ De opdrachtgevers gaven de volgende randvoorwaarden voor dit ontwerp mee: één landelijk dekkend inzamelsysteem zonder ‘eilandoplossingen’ en ‘free-riders’ met een pragmatische mix van inzamelpunten en een transparante en faire verdeling van kosten en opbrengsten in de keten.

² Een voorbeeld is een vergelijking op onderdelen met eerder onderzoek van CE Delft. Deze is wel uitgevoerd maar niet opgenomen in de rapportage.

Uit het oogpunt van transparantie en navolgbaarheid zou het beter zijn deze cijfers in de rapportage op te nemen.³

- Het doel is volgens de rapportage een “netto-kosten-neutraal systeem”, deels via een producentenbijdrage per verkochte verpakking. Met een producentenbijdrage is het systeem voor producenten niet kostenneutraal. Ook is het systeem niet kostenneutraal voor consumenten⁴.
- Effecten op zwerfafval worden niet berekend omdat dit geen deel uitmaakte van de opdracht. Er is niet diepgaand onderzocht in hoeverre het nieuwe systeem leidt tot ander weggooigedrag. EY Parthenon heeft veronderstellingen gemaakt over het inleveren van flesjes in de nieuwe situatie met statiegeld. Aangenomen is dat flesjes die nu in een openbaar gebouw of buiten (op een locatie zonder verkooppunt/innamepunt) worden weggegooid (in een afvalbak of als zwerfafval), bij een statiegeldsysteem nog steeds worden weggegooid. Welk deel daarvan zwerfafval is of blijft, is niet onderzocht. Het is plausibel dat flesjes die nu buiten worden weggegooid, vaker worden ingeleverd als er statiegeld op zit. De gevolgen van dit gedragseffect voor de bedrijfseconomische kosten van het nieuwe systeem lijken beperkt; volgens EY Parthenon gaat het om 4% van het totaal aantal flessen. Voor zwerfafval kan dit gedragseffect echter wel van belang zijn.
- De cijfers van EY Parthenon vormen een goed startpunt voor aanvullend onderzoek naar maatschappelijke effecten (zwerfafval, effecten voor consumenten), samen met een eerder rapport van CE Delft dat dieper ingaat op zwerfafval.

³ EY-Parthenon geeft aan dat deze cijfers niet in de rapportage staan omdat deze markt- en concurrentiegevoelig zijn. EY-Parthenon geeft ook aan dat in het onderzoek veel tijd is besteed aan het vaststellen van kostenreflectieve handlingvergoedingen en het creëren van draagvlak hiervoor bij de verschillende betrokken partijen uit de levensmiddelenindustrie en de levensmiddelenhandel. Dit zou ook moeten blijken uit de brede steun voor dit nieuwe systeem van beide genoemde bedrijfstakken.

⁴ Consumenten derven statiegeld op niet ingeleverde flesjes en statiegeldbonnen; en de producentenbijdrage wordt wellicht (deels) doorberekend in de prijzen. Daarnaast kost het tijd, aandacht en ruimte om flessen te bewaren en in te leveren.